(א) ולא מין דגן הוא או מין דגן ולא עשאו פת ר"ג אומר שלש ברכות וחכ"א ברכה אחת כל שאינו לא משבעת המינין ולא מין דגן כגון פת אורז ודוחן ר"ג אומר ברכה אחת מעין שלש וחכ"א ולא כלום במאי אוקימתא כר"ג אימא סיפא דרישא אם אין הפרוסות קיימות בתחלה מברך עליה בורא מיני מזונות ולבסוף מברך עליה ברכה אחת מעין שלש מני אי ר"ג השתא אכותבות ואדייסא אמר ר"ג ג' ברכות אם אין הפרוסות קיימות מיבעיא אלא פשיטא רבנן אי הכי קשיא דרבנן אדרבנן אלא לעולם רבנן ותני גבי אורז ולבסוף אינו מברך עליו ולא כלום: אמר רבא האי ריהטא דחקלאי דמפשי ביה קמחא מברך במ"מ מ"ט דסמידא עיקר דמחוזא דלא מפשי ביה קמחא מברך עליו שהכל נהיה בדברו מ"ט דובשא עיקר ‏ה)והדר אמר רבא ‏אאידי ואידי במ"מ דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כל שיש בו מחמשת המינים מברכין עליו בורא מיני מזונות א"ר יוסף ‏ב)האי חביצא דאית ביה פרורין כזית בתחלה מברך עליו המוציא לחם מן הארץ ולבסוף מברך עליו שלש ברכות דלית ביה פרורין כזית בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש אמר רב יוסף מנא אמינא לה ‏ג)דתניא ‏בהיה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה נטלן לאכלן מברך המוציא לחם מן הארץ ותני עלה ‏גוכולן פותתן כזית א"ל אביי אלא מעתה לתנא דבי ר"י דאמר פורכן עד שמחזירן לסלתן ה"נ דלא בעי ברוכי המוציא לחם מן הארץ וכי תימא ה"נ והתניא לקט מכולן כזית ואכלן אם חמץ הוא ענוש כרת ואם מצה הוא אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח הכא במאי עסקינן בשערסן אי הכי אימא סיפא והוא שאכלן בכדי אכילת פרס ואי בשערסן האי שאכלן שאכלו מיבעי ליה הכא במאי עסקינן בבא מלחם גדול מאי הוה עלה אמר רב ששת ‏דהאי חביצא אף על גב דלית ביה פרורין כזית מברך עליו המוציא לחם מן הארץ אמר רבא ‏הוהוא דאיכא עליה תוריתא דנהמא ‏וטרוקנין חייבין בחלה [א] וכי אתא רבין א"ר יוחנן טרוקנין [ב] פטורין מן החלה מאי טרוקנין אמר אביי כובא דארעא ואמר אביי ‏זטריתא פטורה מן החלה מאי טריתא איכא דאמרי גביל מרתח ואיכא דאמרי ‏חנהמא דהנדקא ואיכא דאמרי ‏טלחם העשוי לכותח תני רבי חייא לחם העשוי לכותח פטור מן החלה והא תניא חייב בחלה התם כדקתני טעמא ר' יהודה אומר ‏ימעשיה מוכיחין עליה עשאן

כעבין

ולא (ב) מין דגן. שבמין דגן יש חילוק שאם עשאו פת הכל מודים שצריך לאחריו ג' ברכות: או. אף אם מין דגן הוא אלא שלא עשאו פת בשתים אלו נחלקו ר"ג וחכמים: **במאי אוקימתא.** להאוא דלעיל דקתני ולבסוף ברכה אחת מעין שלש: **כר"ג אימא סיפא דרישא.** דהאיא מתני' דמתני' גבי הכוסס את החטה דהאיא רישא דידה וקתני סיפא אין הפרוסות קיימות כו': **השתא.** אפילו אדייסא אמר ר"ג במתני' בתרייתא או מין דגן ולא עשאו פת מברך אחריו ג' ברכות: **אין הפרוסות קיימות.** שבתחלתו פת ממש היה: **מיבעיא.** ובשנמוח מי גרע מדייסא: **אלא לאו רבנן היא.** דאמרי גבי דייסא ברכה אחת והאי נמי משנמוח לאו פת הוא והוי כדייסא: **והלכתא** לא גרסינן: **ריהטא.** הוא חביץ קדרה(ה): **דחקלאי.** בני כפר: **דמפשי ביה קמחא.** שמרבים בו קמח: **דמחוזא.** בני כרך: **חביצא.** כעין שלנייקו"ק שמפררין בתוך האלפס לחם: **מנא אמינא לה.** דאפרורין כזית מברכין המוציא: **היה.** ישראל(ו) עומד: **ומקריב מנחות.** ונתנה לכהן להקריבה: **אומר ברוך שהחיינו.** אם לא הביא מנחות זה ימים רבים: **נטלן לאכלן.** הכהן: **ותני עלה.** כלומר ותנן על המנחות מנחת מחבת ומנחת מרחשת הקריבות כשהן אפויות: **וכולן פותתן.** כלומר כולען קודם קמיצה ועושה אותן פתיתין כזיתים כדכתיב פתות אותה פתים (ויקרא ב). אלמא פתיתין כזיתים מברך עליהן המוציא: **פורכן.** למנחות האפויות על המחבת ועל המרחשת קודם קמיצה עד שמחזירן לסלתן: **הכי נמי.** דפליג אהא דקתני מברך המוציא: **והתניא לקט מכולן.** פתיתי המנחות: **כזית כו'.** ומדקאמר יוצא בו ידי חובתו בפסח משום אכילת מצה דמצות עשה היא דכתיב(ז) בערב תאכלו מצות והתם לחם בעינן דכתיב בה לחם עוני(ח) אלמא לחם הוי ומברך המוציא והא מתניתין על כרחך רבי ישמעאל היא דהא קתני לקט מכולן כזית אלמא בפתיתין פחותין מכזית קאי: **בשערסן.** כשחזר וגבלן יחד וחזר ואפאן. ערסן לשון עריסותיכם(ט): **והוא שאכלן בכדי אכילת פרס.** שלא ישהה משהתחיל לאכול שיעור כזית עד שגמר אכילת השיעור יותר מכדי אכילת חצי ככר של שמנה ביצים דהוי חציו ארבעה ביצים שזהו צירוף שיעור אכילה ואם שהה יותר אין האכילה מצטרפת והוה ליה כאוכל חצי זית היום וחצי זית למחר ואין בו חיוב כרת אם חמץ הוא: **ואי בשערסן והוא שאכלו.** לשון יחיד מיבעי ליה: **הכ"ע.** וכשלא ערסן היא וכדקאמרת. והא דקתני דחשיב למיהוי לחם בבא מלחם גדול ונשאר מן הלחם שלא נפרס כולו אבל אם נפרס כולו לא חשיבי פתיתין הפחותין מכזית ולא מברכין המוציא ואין יוצא בהן ידי חובת מצה בפסח: **תוריתא דנהמא.** תואר מראית הלחם: **כובא דארעא.** עושה מקום חלל בכירה ונותן בתוכו מים וקמח כמו שעושין באלפס: **גביל מרתח.** נותנים קמח ומים בכלי ובוחשין בכף ושופכים על הכירה כשהיא נסקת: **נהמא דהנדקא.** בלק שאופין בשפוד ומושחים אותו תמיד בשמן או במי ביצים ושמן: **לחם העשוי לכותח.** אין אופין אותו בתנור אלא בחמה:

כעבין

חביצא דאית ביה פרורין. פרש"י כמו שלנייקו"ק (ג) וא"ת והתניא לעיל בזמן שהפרוסות וכו' אין הפרוסות קיימות לא יברך עליהן המוציא אע"ג דאית ביה כזית וי"ל דרב יוסף מפרש ליה הפרוסות קיימות היינו בכזית ואין הפרוסות קיימות בשאין בהן כזית וכן מפרש נמי בירושלמי וא"ת ואיך מדמה רב יוסף פרורי מנחות לפרורי חביצא א וי"ל כיון שמטגנין בשמן כנתבשלו דמי ומיהו קשה דלקט מכולן כזית דקאי אחמשת המינין ולא אמנחות כמו שאפרש והתם (ד) נמי לא מיירי בשנתבשלו ומאי מדמה לחביצא שהוא מבושל לכך נ"ל חביצא היינו פרורין הנדבקים יחד על ידי מרק או על ידי חלב כמו חביצא דתמרי (ה)שהן נדבקין: **היה** עומד ומקריב מנחות. פרש"י בעל הבית המתנדב מנחה ודוחק גדול הוא דהיה עומד ומקריב משמע בכהן המקריב וכן לישנא נטלן לאכלן משמע דאכהן קאי ונראה בכהן העומד להקריב ראשון במשמרתו וכ"ד משמרות היו וכל שבת מתחדשת משמרה אחרת אם כן כל משמרה אינה משמרת אלא ב' פעמים בשנה וכיון שיש להם זמן קבוע מברכין שהחיינו ולא כפירש"י דמנחות דמיירי בכהן שלא הקריב מעולם: **לקט** מכולן. פירש"י דקאי אמנחות ולא נהירא דא"כ היכי קאמר דאם חמץ הוא וכו' והא אמרינן (מנחות ד' נג.) כל המנחות באות מצה ונראה דקאי אחמשת מינין וה"ק לקט מכל מיני לחמים כזית כו': **אמר** רבא והוא דאיכא עליה תוריתא דנהמא. וכן קיימא לן דרבא בתראה הוא ולא בעינן שיהו בפרורין כזית כיון דאיכא תוריתא דנהמא לענין המוציא ואפילו נתבשלו לפירוש רש"י והא דמשמע בירושלמי דפרוסות קיימות הן בכזית היינו לפי שכן דרך להיות תוריתא דנהמא ב בכזית אבל פעמים דאפילו בפחות מכזית איכא תוריתא דנהמא: תוריתא דנהמא. נראה דהיינו כשנותני' הפרורין (ה) במים ואם המים מתלבנים מחמת הפרורין אזלא ליה תוריתא דנהמא וכן היה רגיל רבינו דוד ממי"ן ללבן פרורין במים בלילה כדי לאכלן בשחר בלא ברכת המוציא ובלא ברכת המזון שלא לאחר כדי שיתחזק ראשו ויוכל להגיד ההלכה: **לחם** העשוי לכותח פטור מן החלה. והיינו כשעשאו כלמודים ופירש"י עיסה שמיבשים בחמה וקשה דהא אמרינן במסכת חלה (פ"א משנה ה) כל שתחלתו עיסה וסופו סופגנין חייבין בחלה וכל שתחלתו סופגנין וסופו עיסה חייבין נמי בחלה ושתחלתו סופגנין וסופו נמי סופגנין פטור מן החלה ופסק ר"ת אם כן כנילי"ש וריסולא"ש דתחלתן עיסה מברכין עליהן המוציא ומחייבין בחלה אף על פי דסופן סופגנין ומתחלה היה ר"ל ר"ת דדוקא חייבין בחלה דמצות חלה בעודן עיסה דכתיב עריסותיכם והואיל שהיו מתחלה עיסה חייבין בחלה אבל מן המוציא פטורים דעכשיו הם סופגנין ול"נ דהא לעיל קתני נטלן לאכלן מברך עליהן המוציא גבי מנחה אף על פי דעכשיו הם סופגנין שהמנחות מטוגנות בשמן. ורמשיי"ש אף על גב דחייבין בחלה שהיו עיסה מתחלה פטורין מהמוציא ואין מברכין עליהם אלא בורא מיני מזונות דלית להו תוריתא דנהמא ואחר כך ברכת מעין שלש על המחיה ועל הכלכלה ור' יחיאל ז"ל היה

מסופק

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פ"ג מהל' ברכות הלכה ד סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' רח סעיף ב:
מב ב מיי' פ"ו מהל' תמידין ומוספין הלכה יח:
מג ג מיי' פ"ג מהל' מעשה הקרבנות הלכה י:
מד ד ה מיי' פ"ג מהל' ברכות הל' ח סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קסח סעיף י:
מה ו ז מיי' פ"ו מהל' בכורים הל' יג סמג עשין קמא טוש"ע יו"ד סי' שכט סעיף ה וטוש"ע א"ח סי' קסח סעיף טו:
מו ח ט טוש"ע א"ח שם סעיף יח:
מז י מיי' פ"ו מהל' בכורים הל' יד סמג עשין קמא טוש"ע יו"ד סי' שכט סעיף ז:

רבינו חננאל

אמר רבא ריהטא דחקלא. פירוש, מאכל שעושין בקדירה משמן ודבש וקמח, במחוזא שהן עשירים מרבים הדבש, בחקלא שהן אנשי כפר והן עניים מרבים קמח. אמר רב יוסף האי חביצא אי אית ביה פרורין כזית וכו'. פי' תתיכות שנותנין במרק. מאי הוי עלה רב ששת אמר אפילו פירורין שאין בהם כזית מברך עליהן המוציא ורבא אמר והוא דאיכא תוריתא דנהמא עלייהו. פי' שיש עליו תואר לחם ולא נשתנה התואר לחם. וקיימא לן כרב ששת דהא רבא מפרש טעמיה, ועשה רב יוסף יחיד גבי רבים. ואם אין בהם תואר לחם אלא תואר תמיד מבושל, אעפ"י שהיה אפוי, מברך בורא מיני מזונות ואח"כ מעין שלש. ואין מברכין המוציא על פירורין פחותים מכזית אם אין בהם תואר לחם. טרוקנין וכו'. טרוקנין הוא כובא דארעא גובלא בעלמא הוא, שאופין אותו על הארץ, אמר רבי[י יוחנן] פטורה מן החלה, דהא חיוב חלה מעריסה, שנאמר ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה. טריתא פטור מן החלה. ולא איתברר לן מאי היא, איכא דאמרי לחמא דהנדקא, ואיכא דאמרי מירתח גביל, והיינו קמח כשנותנין אותו בתוך מים רותחין. ונראין הדברים שאין גלושין כדרך עיסה. מיהו לחם העשוי לכותח אם עשאו כעבין שנושכות זו בזו, ויש מפרשין כמין חלות חייבות. אם עשאו כלימודין, פי' כגון עמודים ארוכים. כדגרסינן עושה לו למודין וכו'. גלי דעתיה כיון דעשאו כלימודין, לשוחקי בעי ליה ולא לאכילה קא מכוין, הלכך פטור מן החלה.

מסורת הש"ם

א) [מעין זה שבת סג: ושם נסמן], ב) מנחות עה:, ג) שם, ד) [לעיל לז:], ה) [פי' רש"י מנחות עה:], ו) [שמות יב], ז) [דברים טז], ח) [במדבר טו], ט) כ"מ לט:,

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולאו מין דגן וכו' וחכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש שלשם: (ב) רש"י ד"ה ולאו מין: (ג) תוס' ד"ה חביצא וכו' כמו של נייקו"ק. נ"ב כלומר שנתבשלו ול"כ קשה מדמגיא לעיל וכו': (ד) בא"ד והתם לא מיירי בשנתבשלו מ"מ מאי מדמה: (ה) ד"ה תוריתא דנהמא וכו' כמים דאם המים וכו' רב דוד ממין לשרות פרורים במים כל הלילה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (טרוקנין חייבין בחלה) תא"מ: [ב] שם פי' אתא רבין אר"י טרוקנין חייבין בחלה, כצ"ל:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש הוסיף. והא מנחות לא נתבשלו ולכך חשובין הפרורים לחם. ב. ובתוס' רי"ש הוסיף. ולפי ר"ת ור"י שמחלקים בין מבושל לשאינו מבושל ניחא דהכא בלא בשול כדפרישית.

לעזי רש"י

שלנייקו"ק [שלקי"ק]. תבשיל המתבשל בתוך סיר ובו פירורי לחם ועוד.

מוסף רש"י

היה עומד ומקריב מנחות בירושלים. כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחה מימיו או שהקריב מנחה חדשה כגון מנחת העומר (מנחות עה:). **וכולן פותתן כזית.** כל המנחות אפילו מנחת העומר פתיתין כזיתים, ולהכי מברך הכהן המוציא ואי לא הוו כזיתים אינו מברך (שם). **לקט מכולן כזית.** אפתיתין שאין בהן כזית קאי ולא איפרשו לן היכא, והא ליכא למימר דאמנחות קאי, דקתני ואם חמץ הוא, וכל המנחות באות מצה (שם). **הכא במאי עסקינן.** דיוצא בפירורין, **בבא מלחם גדול.** שעדיין הוא בעין הככר שבאו ממנו והוי חשוב וכי ברכה, הלכך פירורין נמי שלקטן ממנו חשובין ניהו ומברך עליהן, אבל המנחות שפירכן ולא נשתייר מהן דבר חשוב, לימא לך דבעינן כזית, והכי חביצא נמי דקאמר אי אית בה כזית וכו', אע"פ שבא מלחם גדול, אי לא הוי בו כזית בעינן כזית לענין המוציא (שם). **דאיכא עליה תוריתא דנהמא.** [illegible] (שם).